

Обучението започва с наблюдение, слушане, възприемане на зурнаджийската музика в естествена музикална среда. Споменатият млад зурнаджия просвирва на зурна на 11 години, но познава инструмента и музиката от най-ранно детство. “Той от малък още, от три годинки до мене се въртеше. Татко се викаше: от това дете ќе стане нещо!” – спомня си баща му [Д.К., 10/2001, с. 32].

Следващият етап е овладяване на елементарните умения за свирене – *дишане*, *духовка*, *пръстовка*. След като е опознал инструмента, младият свирач *чиракува* при своя учител – свири с него като *глашник* (в Петричко) или *чирак* (в Гоцеделчевско) и започва да свири с други музиканти като *помагач*. Следващите няколко години са обучение в практиката, обикновено с връстници. Усетил, че е овладял инструмента и достатъчно репертоар, че има вече име и го търсят, младият зурнаджия може да премине в следващия етап – да стане *майстор*. Обучението на зурнаджиите продължава с години, защото зурната е “мъчен инструмент, да го ръководиш не е лесно” [АИФ, I № 100, с. 28]. Еволюцията на музиканта е разкрита в биографичен разказ на зурнаджия от Кавракирово: “Слушай сега, аз бех на 8-9 години, кога ме пое чичо Селим да ме учи. И негде учих се 1-2 години, докато станем сам да си ходим по сватбите глашник. Нали знаеш това от времето – со тоо одиш, с друг одиш и така ти расте на тебе музиката. И със Самир съм свирил 3-4 години заедно. И видех, че могам и напред да си водам група. Имам и приятели добри – идват, викат ме. И викам, що ќе ходам се да приглашам, викам, чекай да си ходам малко майстор, да видим как. Тръгнах майстор и сега си имам група” [С.О., 02/2001, с. 1].

В процеса на обучение се започва с техническите проблеми, които поставя зурната като инструмент – усвояват се дишане, работа с език и уста, постановка на ръцете, работа с пръсти.

Правилното дишане е първото умение, което се усвоява от ученика. Трябва да се диша равномерно (за да излиза равен тон) и непрекъснато (за да се свири продължително, без да се уморява свирачът). Дишането като техника се овладява с няколко типични упражнения – свирене през сламка в чаша вода, свирене със стегнат корем, имитиране дишането на пиешо животно. Според кавракировски зурнаджия, бъдещият свирач трябва да духне първо в сламка, после в зурната: “Почва се от сламка. На бурканче се слага водичка и там се учиш да духаш. Като плюнки излизат мехурчета. Когато тези мехурчета не спират, значи вече можеш да дишаш” [АИФ, I № 100, с. 29].

За да възприеме мисловно умението да се диша непрекъснато, ученикът е запознаван сетивно с него, обикновено чрез познат от бита пример – дишане на пиешо животно. Петрички зурнаджия го обяснява така: “Дишането е земено от говедото – то като пие и смука вода, а през носа изпуска въздух. А ние духаме през устата, а дишаме в същото време през носа” [АИФ, I № 100, с. 28]. Дъбнишки зурнаджия си спомня, че като се учил да диша, са му давали пример с пиенето на вола, но и уроци по дишане със сламка в чаша вода: “Дишам през носа. Брат ми ме научи. Каза: вола, кравата като пие вода, тя си зима през носа въздух. Същото е и на зурната – не прескъсва. Учил съм се в чаша. Като духаш във водата през сламка, да не престане мехура. Пър-пър-пър – зимаш въздух през носа и духаш” [Ч., с. 9]. Цитираният зурнаджия уточнява, че това умение не е задължително за свирачите от неговия район – “аз мога, ама други музиканти – не”. Гоцеделчевските зурнаджии не използват упражнението със сламка във водата, когато се учат да свирят, тъй като в